ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 2015, Αρ. 1 (2015)

Λειτουργίες νόησης και λόγου στη συμπεριφορά, στην εκπαίδευση και στην ειδική αγωγή: Πρακτικά 5ου Συνεδρίου

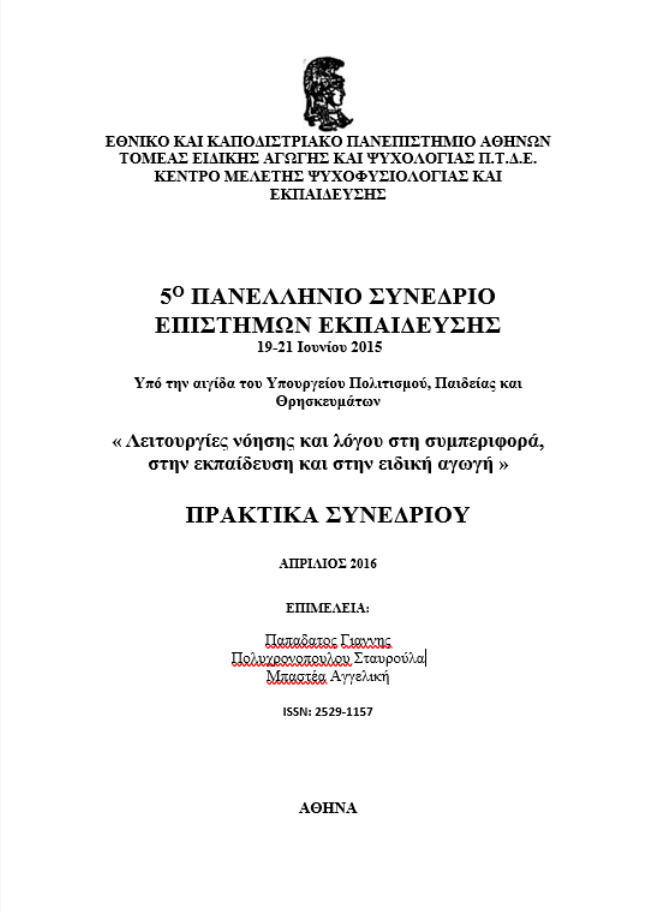

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

5ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
19-21 Ιουνίου 2015

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων

« Λειτουργίες νόησης και λόγου στη συμπεριφορά, στην εκπαίδευση και στην ειδική αγωγή »

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2016

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Παπαδάτος Γιάννης
Πολυχρονοπούλου Σταυρούλα
Μπαστέα Αγγελική

ISSN: 2529-1157

ΑΘΗΝΑ

Διερευνώντας τα αίτια του ανεπίσημου φαινομένου Γονεϊκής Επιλογής σχολείου (ΓΕΣ) στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

Αργυρώ Αρβανιτά, Μαρία Παπαϊωάννου

doi: 10.12681/edusc.157

Βιβλιογραφική αναφορά:

Αρβανιτά Α., & Παπαϊωάννου Μ. (2016). Διερευνώντας τα αίτια του ανεπίσημου φαινομένου Γονεϊκής Επιλογής σχολείου (ΓΕΣ) στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, *2015*(1), 209–219. https://doi.org/10.12681/edusc.157

Διερευνώντας τα αίτια του ανεπίσημου φαινομένου Γονεϊκής Επιλογής σχολείου (ΓΕΣ) στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

MSc Αρβανιτά Αργυρώ
Εκπαιδευτικός ΠΕ70
ararvanita@hotmail.com

PhD Παπαϊωάννου Μαρία
Μέλος ΣΕΠ του ΕΑΠ
papaioannou.mary@gmail.com

Περίληψη

Σκοπός της έρευνας είναι να μελετήσει το ανεπίσημο φαινόμενο της γονεϊκής επιλογής δημόσιου σχολείου στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, τους λόγους καταστρατήγησης του γεωγραφικού κριτηρίου εγγραφών σε συγκεκριμένα δημόσια δημοτικά σχολεία. Επιχειρεί να απαντήσει σε ένα διττό ερώτημα: ποιοι είναι οι λόγοι που κάποιοι γονείς αποφασίζουν να μεταφέρουν το παιδί τους από το σχολείο της γειτονιάς τους σε ένα άλλο δημόσιο σχολείο και ποιο είναι το μοντέλο ηγεσίας των σχολείων αυτών. Πρόκειται για μία ποιοτική έρευνα, η οποία αξιοποιεί δεδομένα από 12 περιπτώσεις δημόσιων σχολικών μονάδων. Εφαρμόζονται τεχνικές ανάλυσης περιεχομένου (discourse analysis) σε 12 συνεντεύξεις διευθυντών και 15 συνεντεύξεις γονέων των συγκεκριμένων σχολείων. Από την ανάλυση λόγου προκύπτουν δύο τύποι μετακινήσεων: υποχρεωτική-επιβεβλημένη μετακίνηση και η μετακίνηση από επιλογή. Οι λόγοι που προβάλλουν οι γονείς, που εγγράφουν παιδιά σε άλλα σχολεία, είναι λόγοι ασφάλειας, η επιθυμία τους για ένα "ομοιογενές" πολιτισμικά περιβάλλον, το καταρτισμένο διδακτικό προσωπικό, το εκσυγχρονισμένο εποπτικό υλικό, το στυλ διεύθυνσης. Παρουσιάζονται τέλος, τα χαρακτηριστικά της ηγεσίας των σχολείων και τα κίνητρα για εγγραφές μαθητών άλλων γεωγραφικών περιοχών.

Λέξεις–κλειδιά: γονεϊκή επιλογή σχολείου, ανοικτές εγγραφές, σύστημα μετεγγραφών, σχολική αποτελεσματικότητα

Abstract

The survey aims to study the phenomenon of parental informal public school choice in primary education , the reasons circumvention of the geographical criterion records to specific public elementary schools. It attempts to answer a double question : what are the reasons that some parents decide to transfer their child from the school of their neighborhood to another public school and what is the model of leadership of these schools. This is a qualitative research , which uses data from 12 cases of public schools. Apply content analysis techniques (discourse analysis) in 12 interviews with directors and 15 interviews with parents of these schools. From discourse analysis reveals two types of movement : compulsory - imposed movement and movement by choice. The reasons raised by parents who enroll children in other schools are security reasons , the desire for a " homogeneous " cultural environment, qualified teaching staff, modernized visual material, the management style. In the end are presented the characteristics of the leadership of their schools and incentives for student enrollments from other school-areas.

Keywords: parental school choice, open enrollment, transfer system, school effectiveness

Εισαγωγή

Το δικαίωμα των γονέων να επιλέγουν σχολείο (ΓΕΣ) για τα παιδιά τους μελετάται ευρέως τις τελευταίες δεκαετίες από τη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα, ως αντικείμενο εκπαιδευτικής πολιτικής (Hoxby, 2003˙ Hoxby, 2006˙ ISCA, 2008˙Musset, 2012˙Hsu & Chen Yuan-fang, 2013), ενώ απασχολεί ερευνητικά τους επιστήμονες ως παράγοντα βελτίωσης των μαθησιακών αποτελεσμάτων και των επιδόσεων των μαθητών (Witte, 2000˙ ISCA 2008Gibbons & Silva, 2009).

Στη χώρα μας οι βιβλιογραφικές αναφορές είναι πολύ περιορισμένες έως ανύπαρκτες, καθώς σύμφωνα με το ΠΔ 201/98, άρθρο 1, παρ.1 οι μαθητές φοιτούν στη σχολική περιφέρεια στην οποία ανήκει ο δρόμος και αριθμός κατοικίας τους, ενώ σύμφωνα με την παρ. 5 του ίδιου ΠΔ, η εγγραφή μαθητή ο οποίος δεν ανήκει στη σχολική περιφέρεια του σχολείου μπορεί να γίνει σε εξαιρετικές περιπτώσεις με απόφαση του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και αφορούν θέματα υγείας, σοβαρούς οικογενειακούς λόγους, περιπτώσεις αλλαγής περιβάλλοντος μαθητού.

Τα σχολεία που μπορούν να επιλέξουν οι Έλληνες γονείς με βάση τη νομοθεσία είναι:

- Δημόσια νηπιαγωγεία, δημοτικά, γυμνάσια και λύκεια
- Ειδικά νηπιαγωγεία, δημοτικά, γυμνάσια και λύκεια ειδικής αγωγής για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.
- Πρότυπα-Πειραματικά Σχολεία στις δύο πρώτες βαθμίδες.
- Μουσικά, Καλλιτεχνικά, Αθλητικά Γυμνάσια
- Εκκλησιαστικά Γυμνάσια και Λύκεια
- Διαπολιτισμικά σχολεία
- Μειονοτικά σχολεία
- Ιδιωτικά σχολεία

Η έλλειψη διαφορετικών τύπων σχολείων στη δημόσια εκπαίδευση, με ευέλικτα προγράμματα σπουδών ή πρακτικές πολλαπλών εγχειριδίων, δεν ανέγειρε ζητήματα εφαρμογής ενός μέτρου ΓΕΣ στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Όλα τα δημόσια δημοτικά σχολεία λειτουργούν στο πλαίσιο ενός συγκεντρωτικού ως προς το περιεχόμενο διδασκαλίας και ωρολογίου προγράμματος σύστημα.

Παρά τη σαφήνεια της ελληνικής νομοθεσίας, παρατηρείται και στη χώρα μας το φαινόμενο πολλοί γονείς να μετακινούν τα παιδιά τους και να τα εγγράφουν σε άλλα σχολεία από αυτά της γειτονιάς τους. Το "ανεπίσημο" αυτό φαινόμενο, που τα τελευταία χρόνια με αφορμή την οικονομική κρίση έχει ενταθεί, εγείρει μία σειρά σημαντικών ερευνητικών ερωτημάτων, τα οποία επιχειρεί να απαντήσει η συγκεκριμένη έρευνα: α) ποιες είναι οι αιτίες που ωθούν κάποιους γονείς να αποφασίζουν να εγγράψουν το παιδί τους σε δημόσιο σχολείο εκτός των γεωγραφικών ορίων της γειτονιάς τους; β) με ποια κριτήρια οι γονείς επιλέγουν σχολείο για το παιδί τους; γ) ποιοι είναι οι λόγοι που οι διευθυντές αυτών των σχολείων εγγράφουν μαθητές που κατοικούν εκτός των ορίων της δικής τους σχολικής περιφέρειας; δ) ποια είναι τα χαρακτηριστικά της ηγεσίας των σχολείων αυτών;

Το δικαίωμα ΓΕΣ πρωτοεμφανίστηκε το 1955 από τον οικονομολόγο Friedman και συνδέθηκε με μία φιλελεύθερη ιδεολογία εκπαίδευσης (Musset, 2012:6˙Schoenig, 2013:518), υιοθετώντας μοντέλα ανταγωνισμού και θεωριών αγοράς (Feinberg & Lubienski, 2008:2). Στόχος της πολιτικής είναι να οδηγήσει σε μία υψηλότερης

ποιότητας εκπαίδευσης, βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα, την παραγωγικότητα, την παροχή υπηρεσιών (Levin, 2002) αλλά και να αναδειχτούν τα σχολεία που εισάγουν και εφαρμόζουν καινοτομίες (Hoxby, 2006).

Στις πλείστες των περιπτώσεων στη διεθνή βιβλιογραφία, το δικαίωμα επιλογής στην εκπαίδευση (school choice) ταυτίζεται με το δικαίωμα της γονεϊκής επιλογής(parental choice). Οι δυο αυτοί όροι δεν είναι ταυτόσημοι, διότι η νόμιμη παροχή του δικαιώματος εγγραφής (κατοχυρωμένη νομοθετικά) των μαθητών σε σχολεία διαφορετικά από αυτά της περιοχής κατοικίας τους, δε σημαίνει αυταπόδεικτα ότι αξιοποιείται από όλους τους γονείς, ούτε ότι αποτελεί αποκλειστικά δική τους «επιλογή», όπως επίσης η παραμονή στο σχολείο της γειτονιάς τους, δε σημαίνει ότι αποτελεί «επιλογή» των γονέων των μαθητών (Παπαϊωάννου, 2004).

Από τα στοιχεία της Eurostat (2012), φαίνεται πως το 82% του μαθητικού πληθυσμού των χωρών μελών της ΕΕ φοιτούν σε δημόσια σχολεία, ενώ ο μέσος όρος για τον ΟΟΣΑ φτάνει το 85% (Ευρυδίκη, 2012:32˙Musset, 2012:10), γεγονός που καταδεικνύει ότι οι πολιτικές εγγραφών των μαθητών στα δημόσια σχολεία μιας χώρας έχουν ιδιαίτερο επιστημονικό ενδιαφέρον.

Η ΓΕΣ είναι μία συνήθης και δημοφιλής πρακτική πολλών χωρών της ΕΕ όσο και διεθνώς. Σύμφωνα με στοιχεία της PISA(2009), το 60% των μαθητών των χωρών του ΟΟΣΑ επιλέγουν μεταξύ δύο ή περισσοτέρων σχολείων για να φοιτήσουν, ενώ σε χώρες όπως η Αυστραλία, η Ιαπωνία, η Σλοβακία και το Βέλγιο, το ποσοστό είναι πολύ υψηλότερο (Musset, 2012:8). Στην Ισπανία κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα της χώρας, το οποίο αναγνωρίζει στους γονείς το απόλυτο δικαίωμα να επιλέγουν το σχολείο των παιδιών τους με κριτήριο τα ενδιαφέροντα και τις ιδιαιτερότητές τους (OECD, 2006˙Musset, 2012˙Sliwka & Istance, 2006). Αντίθετα, οι χώρες που φαίνεται οι γονείς να μην έχουν λόγο στη λήψη απόφασης για το σχολείο φοίτησης των παιδιών τους, είναι η Ελλάδα, η Γαλλία, η Κύπρος, το Λουξεμβούργο, η Μάλτα, η Πορτογαλία και η Τουρκία (Ευρυδίκη, 2012).

Τα πορίσματα των ερευνών κατέδειξαν ότι οι γονείς δεν επιλέγουν πάντα με κριτήρια απόλυτα μαθησιακά ή διδακτικών καινοτόμων δράσεων που εφαρμόζουν τα σχολεία και ότι δεν είναι πάντα όλοι ικανοί να αξιολογήσουν ένα “καλό σχολείο”. Επιλέγουν με πολλαπλά κριτήρια, ακόμη και εάν προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικο-οικονομικά επίπεδα (Burgess, Greaves, Vignoles & Wilson, 2009) και με βάση την αίσθηση που έχουν για την ταυτότητά τους (Butler, 1995·Massey, 1995).

Βασικό κριτήριο επιλογής αποτελεί η εγγύτητα και η απόσταση του σπιτιού από το σχολείο (Burgess, Greaves, Vignoles & Wilson, 2009˙Gibbons & Silva, 2009:22), η γεωγραφική κινητικότητα έχει στενή σχέση και με την κοινωνική κινητικότητα (Butler & van Zanten, 2007). Οι γονείς της εργατικής τάξης επιλέγουν σχολεία που να τους εξυπηρετούν γεωγραφικά, ενώ οι επαγγελματίες της μεσαίας τάξης αυτά που ταιριάζουν καλύτερα στις ιδεολογίες τους, τις φιλοδοξίες τους, στις ικανότητες των παιδιών τους (Echols & Willms, 1995˙McArthur, Colopy & Schlaline, 1995) και σε χώρες, όπως η Κίνα, όσα σχολεία «κοσκινίζουν προσεκτικά» τον πολιτισμό και την πολιτική (Kelly, 2009).

Το κόστος μεταφοράς και ασφαλούς μετακίνησης των παιδιών ειδικά σε αγροτικές περιοχές ενισχύει το κριτήριο της εγγύτητας (Kelly, 2009:96). Τα έξοδα των μετακινήσεων φαίνεται πως λειτουργούν υπέρ της μεσαίας και ανώτερης κοινωνικοοικονομικής τάξης, οι φτωχότεροι δεν απολαμβάνουν τα πλεονεκτήματα της "επιλογής" (Lee, 1993˙Levin, 1991˙Moore & Davenport, 1989a, 1989c). Σύμφωνα με Vincent (2001) οι πιο φτωχοί μαθητές παραμένουν μέσα στην κοινότητα στην οποία μεγάλωσαν (Mickelson & Southworth, 2005). Σε πολλές

περιπτώσεις το κόστος της μεταφοράς των μαθητών αναλαμβάνουν το κράτος (Goyette, 2008), αλλά και τα ίδια τα σχολεία (Bamber, 1990).
Σύμφωνα με τους Coulson (1993) και Solmon (2003), οι αυξημένες ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών, οι καλύτεροι και πιο καταρτισμένοι εκπαιδευτικοί, τα προγράμματα σπουδών, η ποιότητα της εκπαίδευσης (Witte 2000˙Bast & Walberg, 2003), ο βαθμός πληροφόρησης, η συνθετότητα των πληροφοριών, οι πηγές λήψης των πληροφοριών για τα σχολεία και τα προγράμματά τους (Willms, 1997˙Hastings, Weinstein & Van Weelden, 2007˙Hastings & Weinstein, 2008˙Burgess, Greaves, Vignoles & Wilson, 2009˙Loeb, Valant & Kasman, 2011) φαίνονται να είναι σημαντικοί παράγοντες για την τελική επιλογή ενός σχολείου από τους γονείς.

Μεθοδολογία έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από 18-3-2014 έως 24-6-2014 σε 12 δημοτικά σχολεία ΕΑΕΠ της Κεντρικής Ελλάδας, για τα οποία συλλέξαμε πληροφορίες ότι συγκαταλέγονται στα «καλά» δημόσια σχολεία ή είχαν τη φήμη ενός καλού σχολείου. Πρόκειται για μια ποιοτική έρευνα που το δείγμα της διαμόρφωσαν οι 12 διευθυντές/ντριες των σχολικών μονάδων και 15 γονείς που μετακίνησαν τα παιδιά τους στα υπό μελέτη σχολεία και υπεδείχθησαν από τους διευθυντές/ντριες.

Μέσο συλλογής δεδομένων για διευθυντές και γονείς είναι οι ημιδομημένες συνεντεύξεις. Τα ερωτήματα δομήθηκαν, αφού μελετήθηκαν τα ερωτηματολόγια των ερευνών (Delaney, 2008˙Ferguson, 2010˙Stewart, Lucas-McLean, Jensen, Fetzko, Ho, Segovia, 2010˙Smith, Woblstetter, Kuzin & Pedro, 2011˙Hsu & Chen Yuan-fang, 2013) και με τη βοήθεια ειδικού διαμορφώθηκαν νέα διότι: α) Η κάθε χώρα έχει το δικό της νομοθετικό πλαίσιο, τις δικές της ανάγκες και τη δική της κουλτούρα και β) το φαινόμενο της ΓΕΣ στην Ελλάδα, γίνεται «ανεπίσημα», οπότε η ενσωμάτωση ερωτήσεων που την αφορούν ήταν επιβεβλημένη. Το εργαλείο συλλογής δεδομένων δοκιμάστηκε πιλοτικά και έγιναν οι αναγκαίες διορθώσεις.
Χρησιμοποιήσαμε κωδικούς για την προστασία των υποκειμένων της έρευνας: για τα σχολεία Σχ1-Σχ12, για τους διευθυντές Δ1-Δ12 και για τους γονείς Γ1-Γ15 (Creswell, 2011). Οι μαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν και προχωρήσαμε σε ανάλυση περιεχομένου (discourse analysis).

Αποτελέσματα-Συμπεράσματα
Από την ανάλυση του λόγου των διευθυντών/ντριών και των γονέων προκύπτει ότι οι μαθητές μετακινούνται είτε ***αναγκαστικά*** είτε ***κατόπιν επιλογής***. Αναγκαστικές είναι οι μετακινήσεις που αποφασίστηκαν από την οικεία Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, που εμπίπτουν στο άρθρο 8 του π.δ.201/98, όπως: «*αποσυμφόρηση σχολικών μονάδων λόγω έλλειψης χώρων, εκτέλεση εργασιών, μείωση των διορισθέντων εκπαιδευτικών λόγω κρίσης (Δ1,Δ2,Δ5,Δ6,Δ7…)*»
Οι γονείς εγκαταλείπουν το σχολείο της γειτονιάς τους, από επιλογή, λόγω «***έλλειψης ασφάλειας*** *(Γ10,Γ13...),* *ύπαρξης* ***ενδοσχολικής βίας-bulling*** *(Γ5,Γ15…)* και *ατυχημάτων στους αύλειους χώρους (Δ12…)*». Στην περίπτωση αυτή, επιλέγουν όμορα σχολεία, στα οποία έχουν πρόσβαση με τα πόδια ή με αυτοκίνητο *(Γ13,Γ15...),* δηλαδή το κριτήριο της εγγύτητας της σχολικής μονάδας συνεχίζει να υφίσταται. Η ***ανομοιογένεια του μαθητικού πληθυσμού***, η γκετοποίηση συνοικιών από οικονομικούς μετανάστες ή ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, πχ Ρομά ανάγκασαν τους γονείς να κάνουν *«χιλιόμετρα προκειμένου να εγγράψουν τα παιδιά τους κάπου αλλού(Γ9…)»* γιατί *«…δε θέλουν να είναι τα παιδιά τους η μειοψηφία στο σχολείο της*

γειτονιάς…(Γ10)» και επιλέγουν σχολεία όμορων Δήμων, τα οποία *«έχουν μονοψήφιο αριθμό αλλοδαπών μαθητών(ΣΧ4,ΣΧ9,…)».* Η μετακίνηση των μαθητών αυτών γίνεται σε καθημερινή βάση με ταξί ή λεωφορειάκια τα οποία πληρώνουν οι ίδιοι οι γονείς, ενώ η σχολική μονάδα δε συμμετέχει στη διαδικασία(ΣΧ4, ΣΧ9).

Η **οικονομική κρίση** των τελευταίων ετών, η **μείωση του οικογενειακού εισοδήματος** και η **ανεργία** ανάγκασαν πολλούς γονείς να εγκαταλείψουν τα κλασικά σχολεία της γειτονιάς τους, που εφαρμόζουν τα παλαιό Αναλυτικό Πρόγραμμα και να στραφούν σε όμορα σχολεία ΕΑΕΠ, όπου *«δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά της εκμάθησης ξένων γλωσσών, πληροφορικής και υπάρχει το ολοήμερο (Γ2…)».* Οι άνεργοι γονείς επιλέγουν να μην μετακινηθούν, προς τα σχολεία στα οποία ανήκουν γεωγραφικά, με λεωφορεία τα οποία πληρώνει η Περιφέρεια, αλλά στρέφονται στα εγγύτερά τους στα οποία *«έχουν πρόσβαση με τα πόδια(Δ5,Γ7…)».*

Η οικονομική κρίση έπληξε έντονα τους εργαζόμενους της μεσαίας τάξης, οι οποίοι πήγαιναν τα παιδιά τους σε ιδιωτικά σχολεία, ενώ **πολλά ιδιωτικά** αναγκάστηκαν να κλείσουν. *«Οι γονείς αυτοί έχουν ένα μέσο και άνω κοινωνικο-οικονομικό προφίλ, πολλοί είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, γιατροί, δικηγόροι, ανώτατα στελέχη σε επιχειρήσεις. Εξαιτίας της κρίσης δεν έχουν πια τη δυνατότητα να υποστηρίξουν ένα μεγάλο ιδιωτικό σχολείο και προσπαθώντας να κάνουν μία εξοικονόμηση χρημάτων ώστε να τα διαθέσουν όταν τα παιδιά τους θα πάνε στο Γυμνάσιο ή στο Λύκειο(Δ4…)».*

Οι γονείς, αυτής της κατηγορίας, έχουν μία μεγαλύτερη κινητικότητα όσο αφορά το σχολείο των παιδιών τους και συχνά καταφεύγουν σε σχολεία άλλων Δήμων (ΣΧ2,ΣΧ4,ΣΧ4,ΣΧ9,ΣΧ10,ΣΧ12). Η μετακίνηση των μαθητών γίνεται και σε αυτή την περίπτωση με ταξί ή με σχολικά (Butler, van Zanten, 2007).

Πίνακας 1 *: Μετακινήσεις μαθητών*

ΕΙΔΗ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΩΝ	ΑΙΤΙΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ
Αναγκαστικές μετακινήσεις	-Αποσυμφόρηση σχολικών μονάδων λόγω έλλειψης χώρων -Έκτακτων συνθηκών πχ. εργασιών συντήρησης κτιρίου, έντονα καιρικά φαινόμενα κ.ά. -Έλλειψη εκπαιδευτικών
Μετακινήσεις από επιλογή	-Εγγύτητα στον τόπο κατοικίας ή εργασίας -Έλλειψη ασφάλειας -Ύπαρξη ενδοσχολικής βίας-bulling -Ανομοιογένεια μαθητικού δυναμικού (αλλοδαποί, Ρομά, χαμηλό επίπεδο σχολείου) -Οικονομική κρίση (Ανεργία, μείωση οικογενειακού εισοδήματος, κλείσιμο ιδιωτικών σχολείων)

Οι γονείς επιλέγουν σχολείο για τα παιδιά τους αφού κάνουν «έρευνα αγοράς» και συλλέξουν πληροφορίες (Willms, 1997˙Hastings, Weinstein & Van Weelden, 2007˙Hastings & Weinstein, 2008˙Burgess, Greaves, Vignoles & Wilson, 2009˙Loeb, Valant & Kasman, 2011). Τα δημόσια σχολεία προς τα οποία στρέφονται έχουν ***καλή «φήμη»,*** θεωρούνται ***«εφάμιλλα των ιδιωτικών»***, κατέχουν υψηλή θέση στην τοπική κοινωνία στην οποία ανήκουν και διαθέτουν υψηλά καταρτισμένο **εκπαιδευτικό προσωπικό**. Χαρακτηριστικά αναφέρουν: *«…Είχα ακούσει τότε καλή φήμη για το*

σχολείο… είχα μάθει για τους εξαιρετικούς εκπαιδευτικούς…έχουν διάθεση για δουλειά, έχουν πολλά χρόνια διδασκαλίας, είναι πολύ καλά καταρτισμένοι… (Γ1,Γ2,Γ3,Γ4,Γ7,Γ8,Γ9,Γ12,Γ13,Γ14,Γ15..)(Bast & Walberg 2003˙Burgess, Greaves, Vignoles & Wilson 2009˙I.S.C.A.).
Ο **μαθητικός πληθυσμός** παρουσιάζει **ομοιογένεια** και διακρίνεται για τις υψηλές του επιδόσεις *«…έχουμε ένα πολύ καλό επίπεδο μαθητών(Δ4,Δ10,Δ11..),» και «ο αριθμός των αλλοδαπών είναι μικρός, είναι παιδιά γεννημένα στην Ελλάδα δεν ξεχωρίζουν από τα υπόλοιπα και ο ρυθμός προόδου τους είναι υψηλός(Γ3,Γ6,Γ9,Γ15Δ4,Δ8,Δ11…)»*(Hastings, Weinstein & Van Weelden, 2007).

Οι κτιριακές εγκαταστάσεις, είναι ιδιαίτερα φροντισμένες. Οι αίθουσες είναι μεγάλες και φωτεινές, διαθέτουν εργαστήρια Πληροφορικής, αίθουσα Βιβλιοθήκης, Χημείου, Μουσικής, Αγγλικών, διαδραστικού πίνακα, κλειστό Γυμναστήριο. Οι αύλειοι χώροι είναι μεγάλοι, με πράσινο, με γήπεδα μπάσκετ και βόλεϊ. Οι χώροι των σχολείων εποπτεύονται και φυλάσσονται από τους εκπαιδευτικούς και τους σχολικούς φύλακες ώστε να διασφαλίζεται η **ασφάλεια** και η **πειθαρχία.** Χαρακτηριστικά, οι γονείς αναφέρουν: *«Το σχολείο είναι ασφαλές ως προς την κτιριακή του υποδομή όσο και προς τη φύλαξη... έχει πειθαρχία… υπάρχει ένας σεβασμός(Γ1,Γ3,Γ7,Γ10,Γ12,Γ13,Γ15)»*(Burgess, Greaves, Vignoles & Wilson 2009˙I.S.C.A., 2008).

Η **υλικοτεχνική υποδομή** των σχολείων είναι ιδιαίτερα ακριβή. Οι τάξεις διαθέτουν υπολογιστές, προτζέκτορες ή τηλεοράσεις, διαδραστικούς πίνακες, λευκούς πίνακες μαρκαδόρου, ντουλαπάκια για τους μαθητές, μουσικά όργανα, κά. Τα πιο σύγχρονο σχολείο είναι βιοκλιματικό, διαθέτει φωτοβολταϊκά στοιχεία, φωτοκύτταρα, τουρμπίνες διοξειδίου του άνθρακα και θέρμανση μέσω Η/Υ (Burgess, Greaves, Vignoles & Wilson 2009˙I.S.C.A., 2008).

Πίνακας 2: *Κριτήρια επιλογής των γονέων*

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΓΟΝΕΩΝ	**ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ**
Καλή φήμη του σχολείου	-Εφάμιλλα των ιδιωτικών -Έχουν υψηλή θέση στην τοπική κοινωνία
Καλοί Διευθυντές	-Είναι υψηλών τυπικών προσόντων -Έχουν μεγάλη εμπειρία στην εκπαίδευση - Εφαρμόζουν στρατηγικό σχεδιασμό -Αξιοποιούν το ανθρώπινο δυναμικό του σχολείου (εκπαιδευτικούς, γονείς, μαθητές) -Διατηρούν καλό κλίμα στο σχολείο, είναι επικοινωνιακοί, έχουν ενσυναίσθηση -Διατηρούν καλές σχέσεις με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, το Δ/ντή Εκπ/σης και λοιπούς φορείς -Διαφημίζουν το σχολείο τους
Καλοί Εκπαιδευτικοί	-Είναι υψηλών τυπικών προσόντων -Εφαρμόζουν σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας -Πραγματοποιούν εκπαιδευτικά προγράμματα -Έχουν καλές σχέσεις με συναδέλφους, παιδιά, γονείς -Είναι συνεπείς στο εργασιακό τους ωράριο
Μαθητικός πληθυσμός	-Παρουσιάζει ομοιογένεια ως προς τη σύνθεσή του

	-Ελάχιστοι αλλοδαποί μαθητές -Υψηλές επιδόσεις
Ασφάλεια-πειθαρχία	-Κτιριακές εγκαταστάσεις ιδιαίτερα φροντισμένες και ασφαλείς -Σεβασμός στους κανόνες πειθαρχίας
Κτιριακές εγκαταστάσεις	-Αίθουσες Βιβλιοθήκης, Πληροφορικής, Εικαστικών, Μουσικής, Γυμναστικής, Χημείου, Διαδραστικού πίνακα, -Μεγάλοι αύλειοι χώροι με πράσινο και γήπεδα μπάσκετ, βόλεϊ
Υλικοτεχνική υποδομή	-Υπολογιστές με προτζέκτορες ή τηλεοράσεις, διαδραστικοί πίνακες, φωτοβολταϊκά, φωτοκύτταρα, τουρμπίνες CO_2, θέρμανση μέσω Η/Υ

Οι γονείς ανέφεραν ότι ο διευθυντής της σχολικής μονάδας ήταν αυτός που καθόρισε την τελική τους επιλογή*(Γ1-Γ15)*. Από τους 12 διευθυντές που συμμετείχαν στην έρευνα οι 8 είναι άνδρες και οι 4 γυναίκες. Οι περισσότεροι έχουν γύρω στα 30 χρόνια υπηρεσίας, έχουν υπηρετήσει σε άλλα πόστα της διοίκησης, ενώ το επίπεδο εκπαίδευσης τους είναι ιδιαίτερα υψηλό, αφού πολλοί από αυτούς διαθέτουν δεύτερα πτυχία, μεταπτυχιακά ή διδακτορικά στη διοίκηση .

Πίνακας 3: Τυπικά Προσόντα Διευθυντών

ΤΥΠΙΚΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΔΙΕΥΘΥΝΤΩΝ							
Δ/ΝΤΕΣ ΝΤΡΙΕΣ	Β πτυχίο	Μετα-πτυχιακό	Διδα-κτορικό	Διδα-σκαλείο	ΤΠΕ	Ξένες Γλώσσες	ΣΕΛΔΕ
Δ1	√	√					
Δ2	√	√			√		
Δ3	√					√	
Δ4	√	√		√	√	√	
Δ5					√		√
Δ6		√	√	√		√	
Δ7				√	√	√	√
Δ8			√	√	√		
Δ9		√		√	√		
Δ10	√				√		
Δ11				√	√		
Δ12		√				√	

Διαθέτουν **αυξημένες επικοινωνιακές δεξιότητες** και **ενσυναίσθηση** *«..είναι φιλικοί, έχουν χιούμορ, διατηρούν καλό κλίμα στο σχολείο, έχουν καλές σχέσεις με τους φορείς εκπαίδευσης και τοπικής αυτοδιοίκησης, κατανοούν τις ανάγκες των οικογενειών, των παιδιών και των εκπαιδευτικών(Δ1,Δ2,Δ7,Δ9,Δ11,Δ12…)»*(Ευρυδίκη, 2012:134΄Ι.S.C.A., 2008).

Εφαρμόζουν **στρατηγικό σχεδιασμό,** φροντίζοντας για την άψογη **κτιριακή** και σύγχρονη **υλικοτεχνική** υποδομή (Burgess, Greaves, Vignoles & Wilson 2009΄Ι.S.C.A., 2008). **Αξιοποιούν το ανθρώπινο δυναμικό,** αναπτύσσοντας

επαγγελματικά τους εκπαιδευτικούς, παρέχοντας τους *«την παιδαγωγική ελευθερία που τους χρειάζεται για να κάνουν τη δουλειά τους…(Δ1)».* Εντάσσουν τους γονείς στην *«…εκπαιδευτική διαδικασία διοργανώνοντας εκθέσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα(Δ1,Δ3,Δ4…)».* Μεριμνούν για την «*ομαλή ένταξη των μαθητών στο σχολικό περιβάλλον, για τις επιδόσεις τους και για τη μετακίνησή τους(Δ1,Δ2,Δ4,Δ6,Δ8,Δ11,Δ12)».*
Εφαρμόζουν πολιτικές **προσέλκυσης πελατών,** διότι είναι πολύ καλοί γνώστες της «εκπαιδευτικής αγοράς». Διαφημίζουν το σχολείο τους, τις κτιριακές εγκαταστάσεις, την υλικοτεχνική υποδομή, τους εκπαιδευτικούς, τις σχολικές δραστηριότητες και τις μαθητικές επιδόσεις, αξιοποιώντας την ιστοσελίδα του σχολείου αλλά και την ξενάγηση στα ραντεβού που κλείνουν με τους γονείς όταν αυτό τους ζητείται(*Δ1,Δ4,Δ8,Δ9…)*(Feinberg & Lubienski, 2008).

Αξιολογούν τις ανάγκες των γονέων και **επιλέγουν** ποιους θα εγγράψουν και ποιους θα απορρίψουν. Βασικές προϋποθέσεις για να προχωρήσουν σε εγγραφή μαθητών από άλλη σχολική περιφέρεια, είναι η *«…ύπαρξη χώρων-αιθουσών, ο αριθμός μαθητών στη συγκεκριμένη τάξη να είναι μικρός, η Δ/νση Εκπαίδευσης να διορίσει εκπαιδευτικούς ώστε να μη γίνονται αναγκαστικές μετακινήσεις μαθητών και τέλος, οι γονείς να προσκομίσουν όλα τα νόμιμα δικαιολογητικά...(Δ1-Δ12)».*
Οι διευθυντές των σχολικών μονάδων, με τη συγκεκριμένη πολιτική, στοχεύουν στο **όφελος του σχολείο**υ, διότι ικανοποιώντας την οικεία Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, και τις ομάδες πίεσης (πολιτικούς, αντιπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης, στελέχη του Υπουργείου Παιδείας, κ.ά.) διευκολύνονται στο παιδαγωγικό και διοικητικό τους έργο. *«…Διατηρούνται οι οργανικές θέσεις των εκπαιδευτικών και ενισχύεται η φήμη του σχολείου… Οι γονείς νιώθουν βαθύτατα υποχρεωμένοι απέναντι στο σχολείο και στο διευθυντή διότι επιλύεται το πρόβλημα τους… Τα παιδιά τους ωφελούνται γιατί τους παρέχεται ένα καλύτερο επίπεδο μάθησης και ένταξης στο σχολικό περιβάλλον ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που οι γονείς ενισχύουν οικονομικά το σχολείο(Δ1-Δ15)».* Τέλος, πολλά από τα διευθυντικά στελέχη στοχεύουν στην αποκόμιση **προσωπικού οφέλους** διότι *«…ασχολούνται με το συνδικαλισμό ή με την τοπική αυτοδιοίκηση…(Δ1,Δ2,Δ3,Δ8,Δ11,Δ12)»*

Πίνακας 4: Κίνητρα των Διευθυντών

ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΩΝ ΓΙΑ ΑΝΟΙΚΤΕΣ ΕΓΓΡΑΦΕΣ
-Εξυπηρέτηση της οικείας Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
-Ικανοποίηση των ομάδων πίεσης (πολιτικών, αντιπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης, στελεχών του Υπουργείου Παιδείας)
-Εξυπηρέτηση της σχολικής μονάδας (διατήρηση της οργανικότητας, διευκόλυνση στο έργο τους, εύρεση οικονομικών πόρων εξυπηρέτηση της οικογένειας και των αναγκών της)
-Προσωπικά οφέλη (ενασχόληση με το συνδικαλισμό ή την τοπική αυτοδιοίκηση

Επίλογος

Το φαινόμενο της ΓΕΣ ως απόφαση εκπαιδευτικής πολιτικής συνδέεται στη διεθνή βιβλιογραφία με το κίνημα του Φιλελευθερισμού στην εκπαίδευση καθώς διαμορφώνει μία ανταγωνίσιμη εκπαιδευτική αγορά. Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα φαίνεται πως πρόκειται για ένα άτυπο φαινόμενο με πολλαπλά αίτια. Ο

μετακινούμενος πληθυσμός προέρχεται από όλα τα κοινωνικά στρώματα ενώ δεν έχει σαφή ιδεολογικό προσανατολισμό. Το καλό σχολείο ως επιλογή φαίνεται πως είναι αυτό που επανδρώνεται με άξιους και καταρτισμένους διευθυντές, επαγγελματίες εκπαιδευτικούς και με παιδαγωγικές μεθόδους ελέγχου της βίας. Η οικονομική κρίση εντείνει το φαινόμενο των μετακινήσεων με βασικές αιτίες το κόστος διαβίωσης, την παρουσία μεταναστών και την ανεργία. Οι γονείς, ανάλογα με το κοινωνικο-μορφωτικό επίπεδό τους και τα εισοδήματά τους, μπήκαν στη διαδικασία να επιλέγουν σχολεία, «άτυπα», χωρίς να υπάρχει το κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο ή οι υπηρεσίες εκείνες που θα τους διευκολύνουν στην αναζήτησή τους. Οι σχολικές μονάδες, τόσο ο διευθυντής όσο και οι εκπαιδευτικοί, προκειμένου να στηρίξουν το εκπαιδευτικό τους έργο οικονομικά και να διατηρήσουν τις οργανικές θέσεις των εκπαιδευτικών, προχωρούν σε τακτικές «προσέλκυση πελατείας» διαφημίζοντας το στην ευρύτερη τοπική κοινωνία και δημιουργώντας έναν άτυπο ανταγωνισμό μεταξύ των σχολικών μονάδων με στόχο τη βελτίωσή τους.

Οι προβληματισμοί που προέκυψαν από την παρούσα έρευνα είναι η περαιτέρω διερεύνηση των απόψεων Διευθυντών Εκπαίδευσης και Περιφερειαρχών για το φαινόμενο ΓΕΣ καθώς και τα αποτελέσματα στη μάθηση των μαθητών στις περιπτώσεις μετεγγραφών. Τέλος, θα μπορούσαμε να κάνουμε μία πολυμεθοδική προσέγγιση για τη συλλογή των στοιχείων ή αλλιώς τριγωνοποίηση (Cohen, Manion & Morrison, 2008) με ποσοτική διερεύνηση των παραπάνω μεταβλητών και να την επεκτείνουμε σε ένα πανελλαδικό και πραγματικά τυχαίο δείγμα, ώστε να δώσει εγκυρότερα και πιο αξιόπιστα αποτελέσματα.

Βιβλιογραφία

Bast, J. & Walberg, H. (2003). *"Can parents choose the best schools for their children?".* Economics of Education Review 23(2004):431-440.

Bamber, C. (1990). *Public school choice: will we be ready*? Education Digest, 55, 19-22.

Burgess, S., Greaves, E., Vignoles, A. & Wilson, D. (November 2009). "Parental choice of primary school in England: what type of school do parents choose?". Στο working paper No. 09/224. Bristol: CMPO, BIPA, University of Bristol.

Butler, T. & van Zanten, A. (2007). *School choice: a European perspective*. Journal of Education Policy, 22 (1), 1-5.

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας.* (1η εκδ.). Αθήνα: Μεταίχμιο

Creswell, J. (2011). *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση: Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση της Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας*. (1η Ελλ. Έκδ.). Αθήνα: Έλλην

Delaney, P. (2008). *What Do Parents Want? Factors Affecting Parental Decisions in Charter School Enrollment.* Virginia Polytechnic Institute and State University

Ευρυδίκη (2012), *Αριθμοί-Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη 2012.* Βρυξέλλες: Ευρυδίκη.

Echols, F. H. & Willms, J. D. (1995). *Reasons for school choice in Scotland*. Journal of Education Policy, 10 (2), 143-156.

Feinberg, W., & Lubienski C. (2008), *School Choice Policies and Outcomes: Empirical and Philosophical Perspectives*. Albany: Suny Press

Ferguson, C. (2010). *" A Toolkit for Title I Parental Involvement".* Austin (TX): SEDL National Center for Family and Community Connections with Schools

Goldring, E. & Rowley, K. (2006), *Parent Preferences and Parent Choices: The Public-Private Decision about School Choice*. Annual Meeting of the American Educational Research Association, San Francisco, California. National Research and Development Center on School Choice, Competition and Achievement and an internal research grant from Vanderbilt University.

Hastings, J., Weinstein, J. & Weelden, R. (2007). *Preferences, Information, and Parental Choice Behavior in Public School Choice.*

Hoxby, C., (2006). *School Choice: The Three Essential Elements and Several Police Options,* Keynote Speech Delivered on 30 June 2005 to New Zeland Association of Economist, Christchurch, New Zealand, Education Forum

Hoxby, C., (2003). *The Ecomonics of School Choice.* "School Choice and School Productivity. Could School Choice Be a Tide that Lifts All Boats?". Chicago: University of Chicago.

Hsu Y. & Chen Yuan-fang, C., (2013). *An Analysis of Factors Affecting Parents' Choice of a Junior High School.* International Journal of Business, Humanities and Technology. Vol. 3 No. 2

Kelly, A., (2009). *Juxtaposing some contradictory finding from research on school choice.* Magis, Revista Internacional de Investigación en Educación, vol. 2, núm. 3, julio-diciembre, 2009, pp. 89-109, Pontificia Universidad Javeriana Colombia

Lee, M. J. (1993). *Consumer culture reborn: The cultural politics of consumption*. London: Routledge.

Levin, H. (1991). *The economics of educational choice.* Economics of Education Review, 10 (2), 137-158.

McArthur, E., Colopy, K. W. & Schlaline, B. (1995). *Use of school choice.* Series Education Policy Issues: Statistical Perspectives. Washington, D.C.: National Center for Educational Statistics, NCES.

Mickelson, R. A. & Southworth, S. (2005). When opting out is not a choice: Implications for NCLB's [No Child Left Behind] transfer option from Charlotte, North Carolina. Equity & Excellence in Education, 38 (3), 249-263.

Moore, D. R. & Davenport, S. (1989a). Cheated again: school choice and students at risk. School Administrator, 46 (7), 12-15.

Moore, D. R. & Davenport, S. (1989c). High school choice and students at risk. Equity and Choice, 5 (1), 5-10.

Musset, P. (2012), *School Choice and Equity: Current Policies in OECD Countries and a Literature Review,* OECD Education Working Papers, No 66, OECD Publishing.

I.S.C.A., (2008). *Factors Affecting School Choice: ISCA Research Report*. Deakin, Australia.

OECD, (2006). Demand-Sensitive Schooling? Evidence and Issues, OECD, Paris

OECD, (2011). *Education at a Glance 2011: OECD Indicators*, OECD, Paris

Παπαϊωάννου, Μ. (2004). *Πολυπολιτισμικότητα και πολιτική εγγραφών στη δημόσια εκπαίδευση της Κύπρου:* Μια σχέση αιτίας-αποτελέσματος και εισαγωγής ενός ιδιότυπου συστήματος επιλογής στην εκπαίδευση (educational choice). Δελτίο Κ.Ο.Ε.Δ. αρ.14. 16-19.

Robson, C. (2010). *Η Έρευνα του Πραγματικού Κόσμου (2η εκδ.).* Αθήνα: Gutenberg.

Sliwka, A. & Istance D. (2006). *Parental and Stakeholder "Voice" in Schools and Systems*, European Journal of Education, Vol. 41, No 1. Oxford, U.K.: Blackwell publishing Ltd

Smith, J., Wohlstetter,P., Chuan A. & Kuzin,C. A., De Pedro K.(2011) *Parent Involvement in Urban Charter Schools: New Strategies for Increasing Participation* The School Community Journal, Spring/Summer 2011, Academic Development Institute, Los Angeles California.

Schoenig, J. (2013), *"Parental Choice, Catholic Schools, and Educational Pluralism at the Dawn of a New Era in K-12 Education* Reform,"Notre Dame Journal of Law, Ethics & Public Policy: Vol. 27: Iss. 2, Article 6.

Stewart, T., Lucas-McLean, J., Jensen, L., Fetzko, C., Ho, B., Segovia, S. (2010). *Family Voices on Parental School Choice in Milwaukee: What can we learn from low-income families?*. SCDP Milwaukee Evaluation. Report 19, April 2010. Arizona: University of Arkansas .

Willms, D., (1997). Parental Choice and Education Policy. Edinburgh : Centre for Educational Sociology, University of Edinburgh.

Witte, J., Wolf, P., Cowen, J., Fleming, D., & Lucas-MacLean, J., (2008). "Milwaukee Parental Choice Program Longitudinal Educational Growth Study: Baseline report". School Choice Demonstration Project, Fayetteville, AR.